

**Boscós esqueixats de disputes.
Vimbodí i Poblet, 1820-1835**

Valentí Gual Vilà

••• **Bosc esqueixats de disputes.** **••• Vimbodí i Poblet, 1820-1835**

••• Valentí Gual Vilà

••• Avinguda de la Conca, 15
 ••• 43426 Rocafort de Queralt

Paraules clau: bosc de Poblet, Vimbodí, explotació dels recursos forestals, segle XIX, justícia senyorial, arxiu del monestir de Poblet, Trienni Constitucional (1820-1823)

---

*Una crida ens han fet fer
 per tota la rodonada:
 qui vulgui comprar animals,
 haveries de civada,
 que se'n vagin a Poblet.
 Vint-i-tres en són agafats
 sols una en són tornada
 perquè era l'adroguer
 que els feia la xocolata.*

Els animals capturats als llenyataires eren subhastats. Per por de la represàlia, ningú no gosava optar als animals dels de Vimbodí. Un tercer se'ls acostumava a quedar per dos duros i els retornava als seus propietaris. La pràctica originà la cobla que encapçala l'article, recollida per mossèn Àngel Bergadà (p. 74).

Introducció

El monestir de Poblet disposava d'una massa forestal ingent,¹ objecte del desig dels pobles veïns en unes èpoques històriques en què el bosc era font de riquesa. Els conflictes que es generaren entre la comunitat monàstica i els comuns

¹ El bosc de Poblet té una extensió de 2.256 hectàrees i s'estén pel vessant septentrional del terme municipal de Vimbodí, tot ocupant un sector important del vessant nord de les Muntanyes de Prades, amb una altura mínima de 560 metres al barranc de Castellfollit i una màxima de 1.202 al tossal de la Baltasana. Així ens ho explica Manel Martínez Garcia a la pàgina 15 del seu llibre *El bosc de Poblet al llarg dels anys* (Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, Montblanc, 2001). No ens hem d'estar de referir una citació textual altament il·lustrativa: "[...] Va ser motiu de fortes disputes entre els monjos del monestir de Poblet, amos aleshores del bosc, i els habitants dels pobles veïns, especialment de Vimbodí. Aquests enfrontaments, sobretot per la llenya i les pastures, generaren vers el monestir un fort odi, el qual es desfermà amb gran força i violència el segle XIX aprofitant el Decret de Mendizábal de desamortització dels béns eclesiàstics. El bosc, igual que el monestir, patí les conseqüències d'aquesta fúria acumulada al llarg dels segles i quedà completament desforestat. Poc hi té a veure el bosc actual." (pp. 15-16).

de la rodalia han estat tractats per diversos historiadors. En el cas de Vimbodí —senyoria de Poblet—, podem esmentar els treballs de mossèn Àngel Bergadà, de qui signa aquesta col·laboració i de Gener Gonzalvo;² pel que fa a Montblanc, hem de referir-nos a les obres d'Altisent, de Grau i Puig sobre l'aprofitament del bosc, de Felip i a un parell d'articles nostres;³ també han merescut atenció en el cas de

² Les relacions entre Poblet i Vimbodí sempre foren difícils, segurament pel fet que el poble era el lloc de la senyoria pobletana més proper al monestir i el segon en importància, després de Verdú. No és estrany, doncs, que mossèn Àngel Bergadà aportí moltes notícies sobre conflictes al voltant de l'explotació del bosc: l'any 1348 un apoderat de Poblet mira d'arranjar desavinences motivades per la privació de fer llenya (p. 57); la concòrdia del 1639, que tanca el plet iniciat dotze anys abans (p. 58); la detenció de 14 vimbodiners que feien llenya el 1793 i la confiscació de les mules (p. 69), i un seguit de quatre incidents del decenni 1825-1835 (p. 73). Per tant, els contenciosos, les lluites i les picabaralles que tenien com a eix vertebrador l'explotació del bosc s'estenen al llarg de mig mil·lenni, almenys.

Un altre tast dels incidents el trobem en el nostre article "Una de llenyataires i de guardabosc" (*Vimbodí* 124 [Vimbodí, 2001]: 9-10). Relacionem uns fets esdevinguts l'estiu-tardor del 1825, que s'afegeixen als que relata mossèn Àngel.

Gener Gonzalvo Bou ha enfocat el tema a la perfecció en la comunicació "Conflictes al Bosc de Poblet a la primeria del segle XIX", dins *Actes de les Primeres Jornades sobre el Bosc de Poblet* (Poblet 2004), 415-422.

³ Diversos autors han tractat les relacions entre Poblet i Montblanc arran dels conflictes originats per l'explotació de la ingent massa forestal del bosc de Poblet. Així, podem esmentar excel·lents historiadors que s'han ocupat del tema. El primer, per ordre cronològic d'aparició de l'obra, el colomí i monjo de Poblet Agustí Altisent Altisent, en la seva monografia del cenobi, editada l'any 1974. Altisent relata que, a finals del segle XIII, homes de Montblanc i de Rojals van incendiar algunes propietats de Poblet, mataren un monjo i feriren tres conversos, amb el bosc com a teló de fons (p. 123). Conta, també, que inicis del segle XIV, hi va haver intrusions al bosc per pasturar i collir llenya, que van fer necessària la intercessió reial (p. 198).

El monjo cistercenc també explica que el 1317 existiren noves violències i la vila ducal fou penalitzada amb la important suma de 40.365 sous. Els montblanquins havien assaltat la granja de la Pena, hi havien calat foc i mort el majoral, Fra Pere Bafarot. Era el 21 de desembre. L'endemà, feren cap al corral de Milmanda, granges de Riudabella i Mitjana. Entraren per calar foc als blats i robar bestiar, porcs i gallines. Segons sembla, dos montblanquins havien estat morts per guardes quan furtaven llenya. Aquí s'iniciaren els fets (pp. 230-231). Tot això va portar a la signatura d'una concòrdia, el 1352. Són les actuacions que donen forma al substrat llegendari de l'escapament de les torres de Montblanc, de la prohibició de professió monacal als fills de la vila...

També hem escrit sobre la qüestió Josep M. T. Grau i Roser Puig, en el llibre *L'aprofitament del bosc a l'època moderna* (Barcelona: Rafael Dalmau, 1990). El autors recullen dades relatives al plet del 1755 entre l'Ajuntament de Montblanc i el cenobi amb detall de les declaracions de diversos testimonis de la part de Montblanc i dels talls del 1791, ultra aportar notícies interessants sobre el capbreu de Poblet del 1777, el qual recull els drets i els deures de Montblanc i Rojals sobre el bosc. Grau i Puig expliquen minuciosament algunes de les famoses topades entre guardabosc i llenyataires, en les quals el recurs a les armes no era ni de bon tros inusitat. Per tant, i per a l'època moderna, la referència i la lectura de les pàgines compreses entre la 34 i la 42 de l'obra de Grau i Puig és obligada. També és interessant la lectura de l'article de Josep M. T. Grau "Alguns aspectes del bosc de Poblet en el segle XVIII", *Espitllera* 44-45 (agost-setembre del 1985): 85-86.

A més, hem de referir-nos a Jaume Felip i al seu treball "El bosc de Poblet a través de la història", dins *La natura i l'home a les muntanyes de Prades* (Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca

l'Espluga de Francolí i en obres més generals, la relació de les quals podria resulta prolixa.⁴

Ara i ací, i amb el concurs de la documentació original conservada a l'Arxiu de Poblet (vegeu el nostre llibre *Justícia i Terra* [Valls: Cossetània Edicions, 2003]), ens volem referir a les relacions entre Poblet i Vimbodí que tenien com a eix vertebrador el bosc i estaven regulades per un seguit de sentències arbitrals dels segles XIV i XV. Com es pot intuir, la topada entre els interessos dels comuns i la senyoria pobletana estava servida i resultava indefugible. D'una banda, els pobles necessitaven fusta i llenya com a combustible domèstic (a les cases) o industrial (als forns de coure pa, als de calç, a les fargues, per a les olles d'aiguarent) o per a la construcció; i els fruits del bosc servien per a l'alimentació animal i humana. D'altre cantó, el monestir vetllava pels seus drets i esgrimia una legislació marcadament proteccionista. Tot això originà una rècula interminable d'històries (que en bona part encara estan per explicar) de llenyataires i guardes, i envoltà el bosc de Poblet d'una aurèola llegendària en la qual lluïen els fusells dels guardes i les destrals dels llenyaters, s'hi esmentaven torres de muralla escapçades, montblanquins impeditos de professar... Allò que els documents dels calaixos 7 i 17 de l'armari III ens expliquen no és, però, llegenda (encara que en pugui constituir matèria), sinó reflex d'una crua realitat, d'una lluita per la llenya i pel bosc d'una llarga trajectòria que s'ha d'endinsar, si més no, fins a inicis del segle XIII.

Mossèn Àngel Bergadà refereix els fets de l'any 1825 (captura de 32 llenyataires), l'afer Pallàs-Potau (que el monògraf anomena *Palau*) del 1832, els de novembre del 1833 i el de març del 1834, que també recull Gener Gonzalvo (possiblement ambdós autors beuen de la mateixa font: Eduard Toda). Gener Gonzalvo presenta una sèrie de notes documentals escrites per Eduard Toda que havien de servir per a bastir una història de Poblet que no va poder veure la llum. Toda havia escrit sobre el tema en una obra juvenívola, del 1883, i la completà amb una visió molt més completa continguda al llibre *La destrucció de Poblet*, publicat el 1935. Aquí ens interessa remarcar una afirmació de Gonzalvo: "un gran defecte de Toda

---

de Barberà, 1988), 101-110. El medievalista montblanquí va abordar l'anàlisi de la sentència del 1352 i efectuà un recorregut per la temàtica fins a finals del segle XVIII. En el seu magnífic *Llibre de privilegis, concòrdies i cartes reials de la vila de Montblanc (col·lecció factícia)*, publicà els textos originals de la concòrdia del 1352 i dels retocs del 1424; documents 45 i 172, respectivament.

Nosaltres tractàrem el tema en un article publicat en dos números de la revista montblanquina *Espitllera*, lamentablement desapareguda. El títol és "Poblet i Montblanc. Relacions tempestuoses a l'entorn de l'explotació del Bosc" i el contingut fou desenvolupat en els números 89 (juliol del 1994), a les pàgines 36-39, i en el 91 (setembre del 1994), a les pàgines 45-46. Hi recollíem el text de la sentència de l'any 1352, referendada el 1424, i una munió d'enfrontaments entre guardaboscós i llenyataires a la segona meitat del segle XVIII.

⁴ El text de la sentència del 1349 entre Prades i Poblet, amb lleugeres variacions, es pot llegir a *La comunitat pagesa catalana a través dels documents (1349-1871)* (Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 1999), obra redactada per qui signa aquesta col·laboració amb la coautoría d'Ernest Belenguier i Jaume Dantí.

[...] és no donar mai la citació ni la referència precisa de la font d'on extreu la informació” (Gener, 417). Certament, podem assegurar que, com intuïa Gonzalvo, les notícies del prohoms reusenc són certes i, a més, actualment es poden llegir a l'armari III, calaix 7 de l'arxiu històric del monestir. Detalladament, l'autor recull 17 informacions: 2 per a l'abril del 1820, 1 per al 1831, 4 per al gener del 1832 i les 10 restants per al període gener-maig del 1834. Els vimbodinenços són els grans protagonistes de les irrupcions al bosc.

Tinguem present que alguns dels fets s'emmarquen en el període de l'anomenat Trienni Constitucional (1820-1823), i que el 18 de novembre del 1822, el govern acordà la supressió de tots els monestirs situats en despoblat. Els monjos abandonaren Poblet després d'amagar tot el que hi havia de valor. Al cap de pocs dies els pobles veïns assaltaren el cenobi, i el saqueig i el robatori va durar dies. El juliol del 1824, restablert l'absolutisme, retornaren.

L'exclaustració definitiva arribà l'estiu del 1835 i llavors començà la destrucció del monestir i les seves riqueses mobles i immobles. Sobre el paper que hi exercí l'antiga possessió pobletana de Vimbodí, escau deixar parlar mossèn Àngel:

S'ha acusat Vimbodí més del que correspon sobre la destrucció de Poblet. Cal disculpar en bona part els vimbodinenços pel fet que feia segles eren feus del Monestir i en les seves lluites s'havien de resignar sovint a perdre. També s'ha de dir que els vimbodinenços van anar a Poblet quan altres els havien precedit. Vimbodí no va ser el principal destructor, sinó un de tants. (Àngel Bergadà, 75)

Presentem, amb tot el pes, les dades contingudes al fons documental de l'arxiu de Poblet.

Els fets de la primavera del 1820

1820, març, 26

Carta de Ramon Esteve, secretari de Vimbodí, a l'abat

No té notícia que els de Vimbodí hagin passat al bosc a tallar llenya.

1820, març, 31

Carta de Ramon Esteve, secretari de Vimbodí, a l'abat

No entén com l'abat pot dir que els de Vimbodí no poden entrar a fer llenya al bosc. Hi adjunta un extracte de la carta de poblament. Afirmar que els de Vimbodí “desean vivir com buena armonía con este Monasterio”.

1820, juliol, 22

Joan Cantarell, apoderat de l'abat, exposa que la política tova no solucionarà res i que els de Vimbodí segueixen cometent excessos al bosc. La gosadia ha arribat a l'extrem de fer-hi carbó.

Presenta un arrellec de denúncies sobre malifetes dels de Vimbodí. Segons una denúncia de 12 de juny, als Torneres es van presentar 11 homes i 1 dona amb

11 cavalleries i van tallar una munió d'arbres. Segons la denúncia del dia 14, se sap que anaven en quadrilles de 36; i per la del dia 15, que eren uns 50. Adverteix que molts van ben armats i que, segons la denúncia del dia 23, un va apuntar amb la carrabina els guardaboscós i els digué que dispararia si tocaven cap animal.

Considera que si no s'actua, un bosc preciós i molt útil per a la Marina quedarà fet un desastre.

1820, abril, 24 (post.)

Explicació dels fets de 24 d'abril, quan un grup de vimbodincens es presentaren armats a les portes del monestir en actitud desafiant, després d'haver tallat una munió d'arbres i guies.

Gener Gonzalvo (p. 418) atribueix la denúncia als guardaboscós Antoni Majoral, Pau Òdena, Josep Roig, Pere Civit i Isidre Saperas.

D'entre els infractors, foren coneguts Magí Forès, àlies Jan; Joan Sumalla; Martí Sales, àlies Cabaler; Janet; el Marxant; el Boltó i Londres, de noms i cognoms desconeguts; Joan Roqueta; Pau Duc; una dona coneguda per la Joana; Joan Cintona, i el Chico del Blau.

Se presentaron armados con la segur en sus manos a las puertas del mismo Monasto., donde se mantuvieron por largo rato con las caballerías cargadas, haciendo alarde de su contravención y exceso [...] se desviaron del camino recto [que va del bosc a Vimbodí] y se dirigieron torciendo el camino, y haciendo mucho rodeo [cap a Poblet].

Gener Gonzalvo afegeix:

quando llegaron al Mesón que está frente la puerta del Monasterio, han parado y se han detenido buen rato allí, beviendo algunos aguardiente, y estando quasi todos con sus hachas en las manos de un modo provocativo. Después hemos [els guardaboscós] pasado a contar los árboles que habían cortado por el pie, habiendo hallado cortadas 50 encinas y un pino.

Per tant, els vimbodincens devastaven el bosc, i entraven la llenya pels portals al mig del dia. L'alcalde de Lleida, comissionat del cap superior polític, havia pres mesures contra ells per aturar els "excesos y atentados de aquellos vecinos con el mayor descaro, y aun desprecio escandaloso de la autoridad que nos gobierna".

1820, juny, 3

L'abat notifica que ha demanat que cessi el plet contra Vimbodí. Ho fa de grat i fa conèixer el tracte preferent donat a Vimbodí.

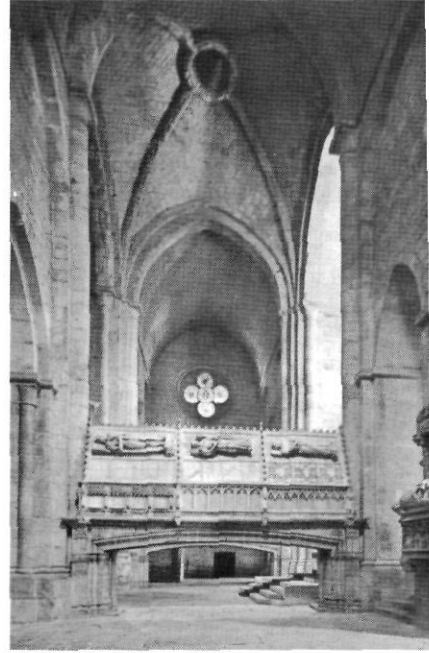
1820

Àmplia relació de greuges: els de Vimbodí desconeixen requestes, menyspreen els tribunals, ometen les sentències.

*Tombes reials a Poblet.**1820, abril, 25 (post.)*

Hom aventura la xifra de 40.000 arbres tallats en un mes, des del 24 de març fins al 25 d'abril. Declaració de cinc guardaboscors: Antoni Majoral, Pau Òdena, Josep Roig, Pere Civit i Isidre Saperas. Els tres darrers expliquen els fets del 24 d'abril i diuen que la majoria de les 50 alzines i el pi eren fàcils de tallar amb quatre o sis cops de segur. Joan Cintona i el Xic del Blau no són esmentats. Sí que foren trobats al comellar de n'Elies pels dos primers guardes i, en companyia d'en Martí, àlies Cabaler, i amb quatre cavalleries, els localitzaren amb llenya tretada de la partida dels Torners, "donde hay multitud de árboles cortados que suben a muchos millares".

Extracte de fragments de conversa entre el guarda Majoral ("encara asocan?") i en Martí ("asocam y asociarem perquè lo bosch és nostre").

Poblet contra Joan Josa, àlies Cintona

*1825**Fets esdevinguts de l'1 de setembre al 17 de novembre*

Joan Vernet, batlle de Poblet, contra Joan Josa, àlies Cintona, que va associar a la devesa de la Mata. Declaren tres bosquers. A Cintona li confiscuen les mules, que acabarà perdent. Venudes a l'encant, a l'Espluga de Francolí, puguen menys que la multa. I no diguem les "costas". No sabem com acaba l'afer.

1825, novembre, 17

Notari: Joan Oromí Sabater, de l'Espluga de Francolí.

Expedient original pres per Joan Vernet, batlle de Poblet, per esbrinar el dany i atemptat comesos per Joan Josa, de Vimbodí, que gosà associar descaradament els arbres de la devesa de la Mata.

– L'1 de setembre, Pau Torrents i dos companys, tots guardes de Poblet, van trobar Joan Josa, àlies Cintona, pagès, veí de Vimbodí, associant arbres i fent feixos de la llenya. Li confiscaren les dues mules i les donaren a Ramon Bolló perquè les cuidés.

– Setembre, 2. Declaració de Pau Torrents, de 27 anys. El dia abans, a les vuit del matí, anava companyia de Joan Tarès i Pere Bernat, uns altres guardes, a complir amb el seu deure. Quan foren a la devesa de la Mata, on els de Vimbodí no

poden fer llenya, trobaren Joan Josa, que tallava alguns arbres “de los que han crecido des del desastre general que sufrió el referido Bosque durante el tiempo del destruido Cistema llamado Constitucional”, o sigui, el període 1820-1823. Li prenen les dues mules.

- Setembre, 3. Declaració de Joan Tarès, de 23 anys. De nou, només afegeix: “el gobierno revolucionario llamado Constitucional”.

- Setembre, 3. Declaració de Pere Bernat, de 29 anys. Res de nou. És l'únic que signa.

Les tres declaracions dels guardes són gairebé calcaades.

- Setembre, 4. El batlle de Poblet demana reconeixement dels arbres tallats, nombre i valor del dany causat. Nomena com a pèrits els tres guardes, “como a más enterados e inteligentes personas en la materia”.

- Setembre, 6. Els pèrits guardes han comptat un per un els arbres i han trobat tallades de peu 240 alzines i 1 pi. Com que els arbres eren joves, els han valorat a 2 rals d'ardit cada un. Per tant, 48 lliures 4 sous. Pere Bernat signa per tots, ni el batlle en sap.

- Octubre, 16. Hi ha acte de condemna a pagar 48 lliures 4 sous i les despeses. Té tres dies de temps i, si no, seran venudes les mules. Envien l'ofici al batlle de Vimbodí, que ho notifica a en Josa el 2 de novembre.

- Novembre, 4. Els manescals Josep Rosselló, de Montblanc, i Ramon Capdevila han de judicar el valor de les mules, perquè Josa no ha pagat i han passat més de tres dies.

- Novembre, 6. Les mules són judicades, en funció de l'experiència i valor de les bèsties, una en 30 lliures i l'altra en 3 lliures 15 sous. Signen els dos manescals, un de 55 anys i l'altre de 53. El batlle de Poblet demana venda a l'encant públic de les mules.

- Novembre, 16. Pau Feliu, corredor de l'Espluga de Francolí, notifica que ha venut a subhasta les mules, i les ha rematat per 26 duros, a Josep Ignasi Fabregat, pagès, de l'Espluga. Els diners són per a Poblet, però no cobreixen la quantitat avaluada pels pèrits guardes. El monestir es reserva poder seguir actuant contra els béns d'en Josa. A més, les despeses del procés pugen 129 lliures, 3 sous, 4 diners, 71 lliures de les quals són del dipositari de les mules i el manteniment, i 22 lliures de l'escrivà en concepte de dietes.

- Novembre, 17. L'escrivà lliura el procés al prior perquè decideixi si han de continuar les diligències.

Queixes de Poblet al capità general contra els de Vimbodí

1831, desembre, 31

Els guardaboscots Antoni Escolà, Pau Ribes i Agustí Cosidor refereixen l'actuació contra dos particulars de Vimbodí a la partida del Titllar, a la dreuera de Prades. Els acusats menjaven i tenien una part de fusta d'alzina tallada, apropiada

per a peces de carros. I en tenien una altra de tallada pel peu que era més doble que una cama d'home. Els guardes els diuen que s'han excedit perquè només poden fer llenya per al seu ús, i els altres repliquen que el bosc i la llenya eren dels de Vimbodí. Els guardes els agafen les destrals i els volen fer anar cap a Poblet, quan els llenyataires criden i s'ajunten una vintena d'homes disposats a ajudar-los. Els guardes només agafen les destrals, que donen al sotsbatlle. A mitja tarda, quan eren als mas de n'Huguet, veuen passar cap a Vimbodí un gran nombre d'homes, carregats amb fusta per a carros i arades. Afirmen que cada dia els grups de talladors de llenya són més nombrosos i que, com que els guardes tenen ordres d'evitar disputes, la impunitat amb què actuen els llenyataires és cada cop més gran.

1832, gener, 9

Un altre detall d'enfrontament

Josep Guiu, Antoni Escolà, Francesc Prunera, Ramon Gasol i Agustí Cosidor, guardaboscós, denunciïn davant Josep Civit, batlle del terme de Poblet, que el mateix dia, entre les 2 i les 3 de la tarda, eren al mas de n'Huguet per "descobrir" els veïns de Vimbodí quan tornaven cap a casa. Van veure una dona de Vimbodí, coneguda com la noia d'en Francesc de l'Hostal, carregada amb fusta per a carros i estris de llaurar. La detenen i li confisquen el ruc, que lliuren al batlle. Tot seguit, pel mateix camí arriben unes 45 persones d'ambdós sexes, totes amb les càrregues de fusta tallades a les espatlles, i els homes amb el segur (destral). Els guardes els recorden que no poden tallar llenya per vendre. Els vimbodincens proven d'encerclar els guardes i ells treuen els sabres "para defenderse y apartarlos de sus personas". Alguns vimbodincens, "por más tímidos o menos arrogantes" deixaren la càrrega. Han conegut un tal Morera, l'hereu Grau, el Mangrané, la dona de Morera, el Marxant i una dona coneguda per la Joana, tots de Vimbodí. Acabat això, ha baixat pel mateix camí del bosc un home de Vimbodí conegut pel Noi de l'Aragonès, que portava un matxo carregat de branca. Li prenen el matxo i el presenten al batlle.

Els fusters Josep Espanyol, de Solivella, i Josep Castellet, de Montblanc, declaren que la fusta requisada el dia 9 es tracta de cinc troncs d'alzina útils per a fer servir en la part exterior de les rodes de carro ("sinch rolls de corbas de rodas de carro"), quatre peces que podien servir per a raigs de rodes, vint-i-dues estaques per a les baranes dels carros, dos mànecs per a arada, una cameta d'arreu, una barra d'alzina de deu pams de llarg, una altra de ginebre de quatre pams i mig, bona per a "dogas", i la resta només bona per a llenya

1832, gener, 13

Els mateixos cinc guardaboscós denunciïn davant el mateix batlle que a les 3 de la tarda van veure que algunes persones baixaven del bosc amb llenya. En ser just al corral de la granja Mitjana, han topat amb 4 dones que portaven paquets de fusta i es dirigien a Vimbodí. Les detenen i els fan descarregar la llenya. Després es presenten molts homes i algunes dones, en total de 25 a 28, que comencen a atansar-se als guardes i els demanen que tornin la llenya a les dones. Alguns agafen

pedres i altres duen destrals. Diuen que són tan amos del bosc com Poblet, o més. Els guardes responen que no és veritat i que roben la llenya. Els de Vimbodí repliquen que els lladres són els guardes, perquè surten pels camins a compondre la gent. Les càrregues de les dones queden en poder dels guardes. Els altres recullen la llenya que havien deixat a terra i tornen cap a Vimbodí. Només han conegut Morera, el noi de la Joana i un tal Caresmar o Caraman.

Afer Pau Duc i Josep Moragues

1832, febrer, 10

El batlle de Vimbodí, Marià Forès, escriu al governador de Lleida.

En compliment d'un ofici de 29 de gener havia estat redoblada la vigilància al bosc. A dos quarts de 6 del matí d'aquell dia, va trobar el criat de Pau Duc, que sortia amb dues cavalleries carregades de fusta, i el batlle se n'apoderà. A casa del mateix Pau Duc trobà unes altres peces de fusta que manà portar a l'Ajuntament. A casa de Josep Moragues ha passat i ha actuat igual.

1832, febrer, 20

Diversos actes. Comença per la rèplica de Joan Duc, fill de Pau, arrestat. Diu que al batlle l'acompanyava un regidor, que van confiscar la fusta i van dur les mules a la taverna o l'hostal. El dia 18, el batlle l'intimà per l'ordre d'arrest sota pena de 200 lliures. Diu que un batlle pedani no pot posar aquestes multes, que necessita les mules, que s'aixequi l'arrest del seu pare. El 3 de setembre s'indica que Duc i Moragues tenien per costum vendre per la comarca la fusta tretxa del bosc. Hi ha detall de la fusta trobada a cadascun. Finalment, Pau Duc ofereix vassallatge a l'abat, li dóna les gràcies, li besa la mà, no té prou gràcies per donar-li.

Segons Gonzalvo, "l'abat de Poblet perdonà els dos veïns, i el procediment criminal acabà, lliurant-se tota la fusta al monestir". (p. 420)

Reunions al bosc

1833, novembre

Joan Maria de Matas, procurador de Francesc Vallverdú, Josep Grinyó, Joan Gassó i altres de Vimbodí, en els "autos" formats per l'alcalde major de Montblanc sobre les reunions al bosc de Poblet, "tumultuàries y provocativas".

L'al·legat de la defensa dels vimbodínencs vol deixar clar que només van concórrer al bosc "a fin de proveerse de leña para el consumo de sus casas", i que no hi ha cap idea d'insubordinació. La concurrència de molta gent els dies 25 i 28 de novembre no s'havia de mirar malament i només fou nombrosa a causa "de las tropelías que suelen cometer los guardas" de Poblet. Els guardes van armats amb escopetes i sabres, requisen llenya i demanen el ban que els sembla.

Esment als fets de desembre del 1832, quan el síndic procurador de Vimbodí, “hombre muy de bien y de genio pacífico”, havia anat a fer llenya i fou mort pels guardes. Aquests són de conducta poc acreditada i propensos a renyines, i Poblet no n'atura els excessos. A més, el càrrec de batlle, única autoritat que es coneix al terme de Poblet, recau sempre en persona dependent del monestir, en criats i servents dels monjos, i fins i tot en el “marmitón” de la cuina, encarregat de fregar plats i olles.

Recorda l'adhesió dels vimbodinencs a la reina Isabel, “en favor de la cual se apresaron a tomar las armas todos cuantos se consideraban útiles para el servicio”.

Els de Vimbodí no portaven cap altra arma que la destal de tallar, l'oficial de tropa que va acudir al lloc no va trobar ningú que insultés els guardes, i els de Vimbodí van proferir crits en favor de la reina.

Considera l'Espluga “pueblo predilecto y favorecido de los monges”, i per això van a testificar en favor de Poblet. Els espluguins es proveeixen de llenya als boscos de Poblet en gran concurs i sense la més petita ofensa dels guardes.

Afer Pallàs, guardaboscós, i Josep Potau, síndic personer de Vimbodí

1833

Tot l'al·legat de la defensa de Pallàs, el guardaboscós que va occir Josep Potau, síndic personer de Vimbodí, al terme rodó de Poblet, el 5 de desembre del 1832. El presenta Lluís Herrera, causídic. Pallàs, absent i en rebel·lia, fou condemnat a 6 anys de presidi a l'Àfrica. Herrera en demana l'exculpació i comença la seva argumentació.

En el moment i lloc dels fets, Potau no hi era com a síndic personer, sinó com a particular i veí, i encara com a “agresor y delinquent”; la mort s'esdevingué arran d'una acalorada baralla entre els de Vimbodí i Pallàs i el seu company, Pau Ribas; encara que Pallàs hagués fet les ferides a Potau (cosa que no es provà al procés) no pot ser tractat com a reu d'homicidi sinó com a defensor de la seva vida; Pallàs i Ribas només complien amb el seu deure de guardaboscós, quan sis o més veïns de Vimbodí els atacaren.

Els guardes portaven l'uniforme dels fusellers de les esquadres de Catalunya des del temps de la capitania general del comte de l'Asalto. Des del 1817, duïen una bandolera, amb un escut al mig amb el nom del monestir.

Potau era acompanyat de Josep Ambrós, conegut pel Pare de Tarrés, segons una declaració de Baltasar Mestres, sogre de Joan, amo de les mules.

Els pèrits Antoni Altarriba i Josep Bernat digueren que la llenya tallada no era de la permesa.

L'abat Gatell denuncia els excessos al bosc

1834

Diverses notes de l'abat Sebastià Gatell (que ho és des de 25 de febrer del 1834) sobre el deteriorament de la situació al bosc de Poblet.

Els veïns de Poblet són "movidos de un desafuero cual si no ecsistiera para este monasterio ningún respeto a la propiedad" i, així, "quedarà en un páramo lo que antes era bosque frondoso", els ramats envaeixen els camps "cual si fuesen baldíos", els monjos són insultats, el monestir vilipendiat i la santa religió, profanada. Reduïts a la clausura, no es deslliuren dels "insultos, mofas y escarnios" que els diuen des de fora. L'existència dels monjos és amenaçada perquè els han dit que farien amb els seus caps el mateix que amb els arbres.

1834, gener, 24

El dia 23, els guardes n'havien trobat dos de Vimbodí, el Noi de Pau Duc i un mosso, que transportaven fustes aptes per a fer rodes de carro. Els zeladors els volgueren confiscar les bèsties, i el "Chico de Pau Duch" els respongué que si les tocaven hi hauria morts.

1834, febrer, 20

Poblet a l'alcalde de l'Espluga de Francolí

S'observa que en les tales al bosc en els darrers temps s'hi han afegit particulars de l'Espluga. Recorda que no tenen cap dret d'empriu i incorren en penes de 25 lliures cada vegada que ho fan.

1834, març, 1

Poblet a l'alcalde major de Montblanc

Des del darrer avís de 21 de febrer, segueix al bosc "el acostumbrado desorden". Els veïns de Montblanc, l'Espluga i Rojals col·laboren en la destrossa, però miren d'evitar els guardes, mentre que els de Vimbodí van a cara descoberta i tallen arbres allà on els sembla. Des de Poblet han donat ordre als guardes que no se'ls atansin, però creu que els poden fer mal. La devesa de la Mata, propera al monestir, ha quedat arruïnada. A la partida del Titllar, els de Vimbodí fan carbó públicament. En un paratge van trobar més de 100 pins grans tallats.

Dades de l'estudi

Rebuda, abril del 2005; acceptació, abril del 2005; supervisió, Jaume Felip.